

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Венета Ханджийска-Янкулова,
член на научното жури за оценка на качествата на дисертационния труд
на **Диана Митева**, докторант редовно обучение към Катедра Археология,
Исторически факултет на Софийски Университет „Св. Кл. Охридски“,
Докторска програма „Археология – музеология“ на тема:
„ Стратегия за управление на културното и природното наследство на община Павликени“,
представен за присъждане на образователна и научна степен “Доктор”

Представената за рецензия дисертация разглежда тема, която през последните години става все по-актуална. Възприемането на музеите, не само като пазители на наследството, а като активни участници в живота на общността е по-осезаемо. Нагърбени с тези отговорности музейните институции са изправени пред редица проблеми, които изискват комплексен подход и компетентни решения, отговарящи на съвременните изисквания, за да бъдат конкурентноспособни.

Трудът на Диана Митева е в обем от 255 страници – текст 237 стр., в който са включени 177 изображения, предимно снимков материал. Структурата му е класическа и включва увод, три глави с отделни параграфи, разделени на части и заключение. Библиографията съдържа научни публикации, архивни документи и интернет източници. Впечатляващ е обемът от 39 интервюта, взети лично от докторанта в процеса на работа.

Още в първите редове на изложението проличава личната ангажираност на Диана Митева с опазването и представянето на историческото и природното наследство на Община Павликени. Както тя самата отбелязва, „темата за управлението му не е била обект на сериозно академично изследване, нито сред историците, нито сред краеведите“.

В увода докторанта формулира своите основни изследователски цели и задачи. Те включват представяне и оценка на актуалното състояние на музеите, обществените колекции, историческото, природното и нематериалното културно наследство в Община Павликени, на тяхното администриране и потенциал за развитие. Като крайна цел са открити предложенията за модернизирани и оптимизирани на управлението на културно-историческото и природното наследство, в съответствие със съвременните музеоложки тенденции, които да залегнат в основата на бъдеща стратегия.

Диана Митева борава с многобройни и разнообразни по характер източници – научни публикации, краеведска литература, архивни документи, включително и от музейните фондове. Изключително впечатление правят личните ѝ наблюдения, както и пряката ѝ ангажираност с голяма част от инициативите, представени в текста. В

допълнение с множеството интервюта, всички те допринасят за пълнотата на съдържанието и дават възможност за обективен и критичен анализ. Последният показва, че темата за „управлението на културно-историческото и природното наследство трудно се откроява като самостоятелна изследователска област. Тя може да бъде открита по пряк или косвен път в контекста на общите проучвания, занимаващи се с историята на Павликенския край“.

Първата и най-обширна глава – „Музеи и обществени колекции“, представя подробно историческото развитие и актуалното състояние на музейните колекции, които са предмет на изследването – Исторически музей – Павликени, с неговия филиал Античен керамичен център, Исторически музей – Бяла черква, Етнографска музейна експозиция – Бяла черква, Историческа музейна сбирка – Върбовка, Етнографска битова сбирка – Горна Липница, Арт Резиденция „Старото училище“, Мемориална музейна сбирка „Серафим Северняк“ – село Горна Липница, Селскостопански „музей“ – село Горна Липница, Общохисторическите обществени колекции в Вишовград, Дъскот, Караисен и Михалци. В изложението авторката компетентно засяга редица наболели теми, свързани с остарялата и често неподдържана материална база, ограничения финансов ресурс, липсата на квалифицирани кадри, непоследователната управленска политика и др. Прави впечатление, че макар разглежданите институции да имат различен характер, структура и модел на управление, проблемите, с които се сблъскват са сходни и дори идентични. В хода на изложението Диана Митева изказва и редица свои адекватни препоръки и предложения (реклама, зали за събития, образователни програми и др.), относно нововъведения и подобрения, които ще създадат по-добри условия за функциониране на музейните обекти и ще ги направят конкурентноспособни. В случая може би тази важна част от текста би се открила по-добре, ако беше обособена като отделна част от първа глава.

Смятам за нужно да отбележа, че на редица места в изложението ясно личи личното отношение, понякога граничещо с открито недоволство, по отношение на управленските практики в част от музеите. В някои случаи забележките са изключително детайлни. В случая е редно, с оглед характера на изследването, критичните бележки да бъдат посмекчени, особено, когато не са познати всички обективни обстоятелства. Например предложението спестените разходи от фонд работна заплата, да бъдат използвани за ремонтни дейности, не е изпълнимо, тъй като това са дейности, финансирани по различни параграфи. По отношение на инвестирането в строително-ремонтни дейности, трябва да се отчита чия е собствеността и как ще бъде решен въпросът с бъдещите приходи.

Обикновено в тези случаи става въпрос за общинска собственост и решенията зависят от Общинските съвети, а не от ръководството на музеите.

Специфичен момент в изследването, който се явява и приносен, е споделият личен опит на докторанта и основната му заслуга за узаконяване на обществените колекции в Вишовград, Дъскот, Караисен и Михалци, както и тяхната социализация. Тук Диана Митева се изявява, освен като деен участник в опазването и представянето на историческото наследство, и като експерт по отношение на административните процедури, които често не са леки. Тя очевидно познава добрите музейни практики, има интересни идеи, които отговарят на спецификите на музейните институции в района на Павликени, има желание и енергия за реализацията им, като изключително съществен елемент е умението ѝ да убеди местната власт в значимостта на културно-историческото и природното наследство на региона.

Като правилен може да се посочи подходът ѝ местните музеи и музейни колекции да акцентират в своите концепции върху специфичното за самите тях, като по този начин те ще се отличават от останалите музейни центрове и ще са по-интересни и привлекателни за посетителите.

Втора глава от изследването е посветена на историческото, природното и нематериалното културно наследство на Община Павликени. Изброените обекти със сигурност не изчерпват всички съществуващи, но представляват представителна „колекция“, която ясно демонстрира богатото наследство на павликенския край – римският каптаж при с. Мусина и римският обелиск при с. Лесичери, местностите, свидетели на героизма на четите на Филип Тотю, на Хаджи Димитър и Стефан Караджа, на поп Харитон, християнските храмове, природните забележителности. Специален акцент са проявленията на нематериалното културно наследство, изразено чрез практикуването на зимния обичай „Иванови влачуги“, обичая Тодоровден, фолклорния фестивал „Хуморът в народното творчество“ и „Парада на маските“ в град Бяла черква.

Тук отново Диана Митева подробно и педантично разкрива историческото развитие и актуалното състояние на обектите, които разглежда. Същевременно дава приложими идеи, относно включването на историческото, природното и нематериалното културно наследство към туристическия сектор в Община Павликени. Едновременно с процеса на проучването им, тя активно участва в реализирането на дейности за тяхното опазване и популяризиране – организиране на възстановки, научни конференции, образователни инициативи.

Третата и последна глава е посветена на перспективите за развитие на културното и природното наследство в Община Павликени. В нея е анализирана настоящата дейност на музеите и приложението на съвременните технологии в тях, като е обърнато специално внимание на дигитализацията, състоянието на интернет сайтовете и акаунтите в социалните мрежи на музейните институции. Докторантът предлага редица нововъведения и подобрения в тази насока, с цел да бъде привлечена разнообразна публика и нейното внимание да бъде ангажирано за по-дълго време.

Диана Митева акцентира на основните направления, в които трябва да се насочат усилията при търсене на нови подходи и перспективи с цел възходящо развитие на музеите, обществените колекции, културно-историческото и природното наследство – сграден фонд, кадрова обезпеченост, финансиране, работа с публиката (популяризация, образователни програми), консервация и реставрация, въвеждане и използване на нови технологии в музеите, регистрация и дигитализация. Отлично впечатление прави осъзнаването на значимата роля, която имат музеите в образователния процес, като в случая е изтъкната необходимостта от координирани действия с образователните институции. Не е забравена и една нова тенденция за включване в музейната дейност на хората от т. нар. трета възраст, който имат нужда от социални контакти.

Диана Митева осъзнава, че, за да е ефективна връзката между институциите, стратегическо решение е предложението за създаване на единна система, обединяваща музеите, обществените колекции, историческите и природните забележителности в Община Павликени, чийто център да е компетентно звено в общината. Разработената от нея стратегия е основният принос на дисертационния труд и може да залегне в основата на бъдеща последователна политика в тази насока от страна на местната власт. Докторантът посочва, че природното и културното наследство на Павликенския край е уязвимо от липса на конкретни стратегически действия за опазване и недостатъчно финансиране. Грижата за него е обща отговорност, но защитата му зависи преди всичко от компетенцията на местните органи.

Авторефератът и автосправката за приносите отразяват коректно съдържанието и основните постижения и приноси в дисертацията на Диана Митева. След приносите се открояват:

- Направена е оценка на актуалното състояние и потенциала за развитие на музеите, обществените колекции, историческото, природното и нематериалното културно наследство

в Община Павликени, чрез анализиране функционалността на съществуващата институционална административна структура, нейната актуалност и кадрова обезпеченост;
- Изготвени са предложения за модернизиране и оптимизиране на управлението на културно-историческото и природното наследство в съответствие със съвременните музеоложки тенденции, модерните методи за презентирание и реклама на културните продукти, съобразно реалните възможности за бюджетно и външно финансиране.

Докторантът е автор и на четири научни публикации, пряко свързани с темата на дисертацията, като две от тях вече са излезли от печат, с което са изпълнени изискванията за получаване на образователната и научна степен „доктор”, съгласно Закона за развитието на академичния състав в Република България.

В заключение, като имам пред вид положителните качества на дисертационния труд на Диана Митева заявявам пред научно жури, че рецензираната работа притежава високи научни достойнства, отговаря на изискванията и гласувам положително на докторанта да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор”.

14.04.2024 г.

доц. д-р Венета Ханджийска-Янкулова